

Rörelsehindrade skolelevers egenskaper — korrelation till önskan om skola och bostad

Av docent Åke Lundberg, Stockholm

Inledning

Vid en elev- och föräldraintervju som utfördes vid Norrbackainstitutet (1), belystes hur de rörelsehindrade skoleleverna såg på för- och nackdelar med sin skol- och bostadssituation. Det visade sig att 57 % av eleverna önskade gå i någon form av vanlig skola samt att 53 % föredrog att bo i föräldrahemmet.

Vissa egenskaper hos eleverna har nu korrelerats till önskade alternativ i avsikt att söka ge en genomsnittlig bild av eleven mot bakgrunden av hans alternativ.

Metod och material

Vid den tidigare utförda intervjuundersökningen (1) noterades elevernas allmänna utseende, uppträdande, vidare bedömdes aktuellt funktionsstatus.

Undersökningen utfördes under april/maj 1966.

Materialet utgöres av 49 elever från Stockholmsregionen vid Norrbackainstitutets högstadium, påbyggnadsundervisning samt gymnasium. Rörelsehindren utgjordes av cerebral pares (42 %), neuromuskulära sjukdomar (20 %), följd tillstånd efter barnförälsning (14 %) samt ryggmärgsbräck (8 %). Rullstolsbehov förelåg i 52 %. Elevernas åld-

Egenskap	n	Önskat skolalternativ				Önskat bostadsalternativ			
		Vanlig skola		Specialskola		Föräldrahem		Elevehem	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Pojke	20	14	70	6	30	14	70	6	30
Flicka	29	14	48	15	52	12	41	17	59
Högstadium	25	11	44	14	56	13	52	12	48
Påbyggnadsundervisning	15	11	73	4	27	10	67	5	33
Gymnasium	9	6	67	3	23	3	33	6	67
Cerebral pares	21	15	71	6	29	14	67	7	33
Övriga rörelsehinder	28	13	46	15	54	12	43	16	57
Rullstolsbehov	25	15	60	10	40	11	44	14	56
Ikke rullstolsbehov	24	13	54	11	46	15	63	9	37
Avvikande utseende och uppträdande ..	21	10	48	11	52	11	52	10	48
Normalt utseende och uppträdande ...	28	18	64	10	36	15	54	13	46
Tidigare erfarenhet av vanlig skola ...	21	10	48	11	52	—	—	—	—
Ikke erfarenhet av vanlig skola	28	18	64	10	36	—	—	—	—

Tabell 1: Vissa egenskaper hos rörelsehindrade elever som korrelerats till olika alternativ beträffande skola och bostad. (Antal elever: 49.)

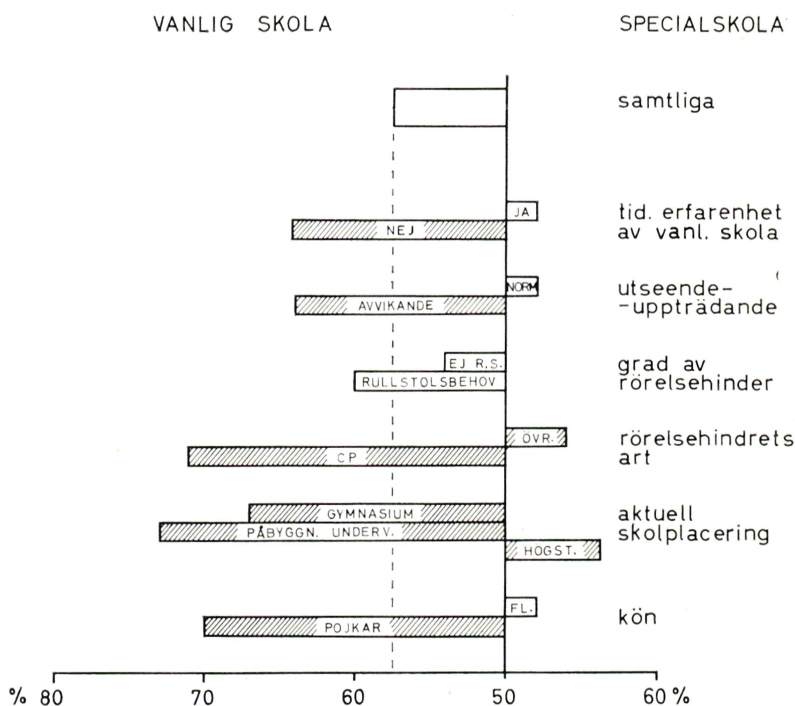
rar varierade mellan 14 och 23 år, medianålder 17 år. 42 % av eleverna var pojkar. 58 % bodde på Norrbackainstitutets elevhem, övriga var externa elever.

För utförligare uppgifter hänvisas till tidigare publikation (1).

Resultat

Fördelningen av de önskade alternativen beträffande skola och bostad presenteras i tabell 1 där egenskaperna belyser könets inverkan, typ av rörelsehinder, grad av rörelsehinder uttryckt i rullstolsbehov samt i vad mån det kan inverka om utseende och uppträdande är avvikande. Åldersfaktorn torde komma med i bedömningen av om elevens placering i högstadium, påbyggnadsundervisning eller gymnasium spelar roll för hans önskade alternativ. Tidigare erfarenhet av vanlig skola, som självfallet har största intresse vad gäller önskat skolalternativ, har icke ansetts vara av intresse att korrelera mot önskat bostadsalternativ.

Fig. 1
Elevernas fördelning på önskat alternativ om undervisning i vanlig skola respektive specialskola. En uppdelning har skett på basis av angivna egenskaper hos eleverna. Majoritetens storlek i procent redovisas. Materialets genomsnittliga önskan om alternativ utan hänsyn till speciella egenskaper är 57 % för vanlig skola markerad med vertikal streckad linje. Antal elever 49.

Diskussion

Önskemål om skolform

Något mer än hälften (57 %) av NBI-eleverna önskar gå i vanlig skola (1). Detta överensstämmer med tendensen i en intervjuundersökning, som utfördes vid NBI våren 1965 av Mentalhygieniska kursen vid Socialhögskolan i Stockholm (2).

Elevernas procentuella fördelning för alternativet vanlig skola eller specialskola av typ NBI framgår av figur 1, där olika egenskaper hos eleverna har korrelerats med deras skolval.

Kön

Pojkar väljer oftare vanlig skola. En konstitutionell benägenhet att pröva ett oftast okänt alternativ i förhoppning om en förbättring av status, kan diskuteras. Flickorna håller sig i större utsträckning till det tryggare och redan kända alternativet.

Ålder

Eleverna i påbyggnadsundervisningen samt gymnasium föredrar den vanlig skolan till skillnad mot

de genomsnittligt tre år yngre eleverna i högstadiet. Sannolikt spelar åldersdifferensen mellan de olika skolgrupperna roll. De äldre eleverna ha genomsnittligt gått längre i specialskola och hunnit tröttna på denna skolform, en tendens som inte är obekant bland vanliga skolors icke rörelsehindrade elever. Högstadieeleverna å andra sidan, har under en relativt kortare tid stiftat bekantskap med specialskolan och finner den ännu tillfredsställande.

Diagnos

Elever med cerebral pares önskar i väsentligt högre grad än NBI-elever med övriga rörelsehinder undervisning i vanliga skolor. De förra har i högre grad än de senare yttre karaktärstiska såsom talrubbingar, okontrollerbara rörelser, ökad salivation, ögonfel samt markerade gångrubbingar, vilket kan ge upphov till konfliktsituationer även med de rörelsehindrade kamraterna på specialskolan. De saknar i stor utsträckning erfarenhet av vanlig skola tidigare, och hoppas kanske på grund av en orealistisk uppfattning om sin egen funktionskapacitet att finna en förbättring i detta alternativ. Elever med övriga rörelsehinder råkar ej i samma grad ut för motigheter bland sina egna kamrater och har dessutom oftare större erfarenhet av vanlig skola tidigare (61 % resp. 19 %), varför de accepterar specialskolan med de gemensamma intressen och

ökade möjligheter till kamratkontakt, som de anser där föreligger.

Rörelsehindrets grad

Här föreligger ingen säker skillnad, båda ligger relativt nära genomsnittet, 57 %.

Avvikande utseende/uppträdande

Dessa elever önskar sig oftare till vanlig skola än till specialskola. Här torde gälla vad som ovan diskuterats om elever med cerebral pares och de ökade möjligheterna till trakasserier, som kan förekomma även i specialskolan. (Denna förklaring bestyrkes av, att flera elever med CP berättat, att de av de mindre rörelsehindrade kamraterna på NBI retas för sitt utseende och uppträdande).

Tidigare erfarenhet från vanlig skola

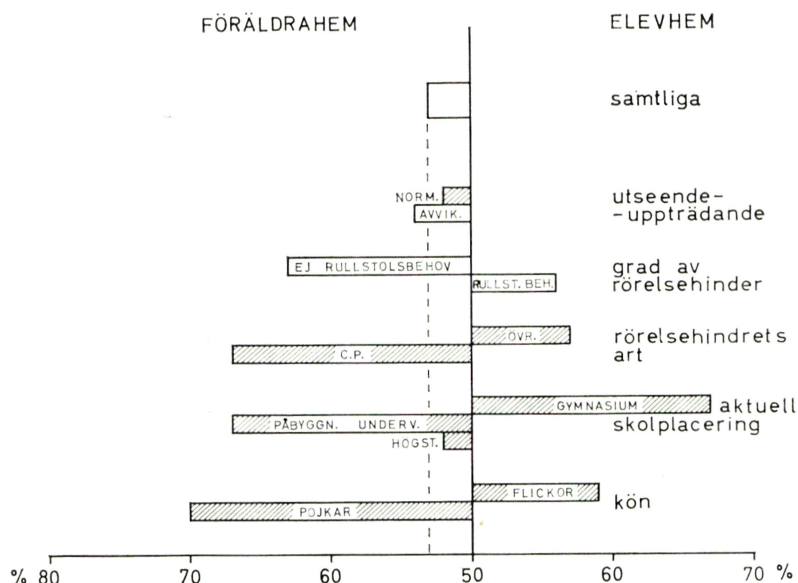
Det visar sig, att elever utan erfarenhet av vanlig skola i högre grad önskar sig denna skolform, under det att elever med tidigare erfarenhet av vanliga skolor, vilka upplevt de problem en integrering kan medföra, hellre önskar sig skolundervisning i specialskola.

Önskemål om bostad

26 av eleverna (53 %) önskar bo i föräldrahemmet, 23 (47 %) föredrar att bo på elevhem, oavsett om de valt vanlig skola eller specialskola av typ NBI (1).

Fig. 2

Elevernas fördelning på önskat alternativ om bostad; föräldrahem respektive elevhem. En uppdelning har skett på basis av angivna egenskaper hos eleverna. Majoritetens storlek i procent redovisas. Materialets genomsnittliga önskan om alternativ utan hänsyn till speciella egenskaper är 53 % för föräldrahem, markerad med vertikal streckad linje. Antal elever 49.

Elevernas procentuella fördelning på alternativen föräldrahem resp. elevhem framgår av figur 2, där olika egenskaper hos eleverna satts i relation till önskat alternativ.

Kön

Pojkarna önskar i väsentligt högre grad än flickorna bo hemma. Möjligen känner de, jämfört med flickorna, ett större behov av frihet under icke-skoltid, varför de föredrar externatsvistelsen, under det att flickorna oftare väljer gemenskapen på specialskolan för rörelsehindrade hellre än att bo i hemmet med risk för kamratisolering.

Ålder

Eleverna i påbyggnadsundervisning bor hellre i föräldrahemmet, under det att gymnasieeleverna föredrar elevhemmet. Högstadieeleverna fördelar sig jämnt. Eleverna i påbyggnadsundervisningen är äldre, har därigenom ett större behov av friare förhållanden under fritiden. De generella ordningsreglerna på elevhemmet kan i det individuella fallet kännas pressande, framför allt för den något äldre eleven. Gymnasieeleverna önskar å andra sidan väsentligt oftare bo på elevhem. Vid intervjun framkom, att deras huvudsakliga skäl är en önskan om studiero. Av speciellt intresse är, att större delen av NBI:s gymnasieelever föredragit att få sin utbildning på NBI och inte i den vanliga skolan p.g.a. transporter, ineffektivt utnyttjade håltimmar etc., som negativt påverkar deras möjligheter till studiero.

Diagnos

Elever med cerebral pares bor hellre hemma än på elevhem till skillnad från elever med andra rörelsehinder. Möjligheterna till konflikter med de rörelsehindrade kamraterna på specialskolan, som ovan diskuterats, kan spela roll för deras val. Mot detta talar dock, att elever med avvikande utseende och uppträdande i ungefär lika hög grad önskar bo hemma som på elevhem.

Rörelsehindrets grad

Elever utan rullstolsbehov önskar i större utsträckning bo i hemmet, under det att elever med rullstolsbehov oftare föredrar elevhemmen. Fördelningen synes naturlig med tanke på de transportsvårigheter hem—skola, en rullstol kan innebära,

samt de hinder en begränsad bostadsyta utgör för utnyttjandet av en rullstol.

Avvikande utseende/uppträdande

Inga skillnader kan påvisas i de två grupperna. Båda ligger omkring den genomsnittliga siffran 53 % för externatsvistelse.

Tidigare undersökningar

Våren 1965 utfördes en elevintervju vid NBI av Mentalhygieniska kursen vid Socialhögskolan i Stockholm (2). Elevmaterialet och syftet med undersökningen var delvis av annan karaktär än den här redovisade.

De svårast rörelsehindrade eleverna syntes då icke starkast bundna vid internatmiljön. Det påpekades i Socialhögskolans sammanfattade synpunkter att "de mindre handikappade eleverna kan råka ut för mer påfrestande upplevelser bland friska barn, till exempel i skolan. Den avvikande drar lätt på sig omgivningens ogillande, men är hans handikapp särskilt stort, kan det tänkas att omgivningens tolerans och förståelse ökar. Å andra sidan har de svårast handikappade som regel haft mindre kontakt med yttervärlden. Kanske sammanhänger deras ibland större önskan om kontakt med yttervärlden med den bristande erfarenhet av de svårigheter, som skulle kunna möta dem där".

En annan tolkningsmöjlighet nämnes även: "Man kan tänka sig att de, som är svårast rörelsehindrade hamnat på NBI huvudsakligen av medicinska skäl, medan de mindre rörelsehindrade, som vistas där i större utsträckning, äro sådana som mött svårigheter vid kontakten med yttervärlden."

Under rubriken "översikt över debatten", redovisas tidigare framförda synpunkter i diskussionen om för- och nackdelar med internatsvistelse för de handikappade, bl.a. från utlandet.

Planerad undersökning

Skolöverstyrelsen har inventerat förekomsten av elever med rörelsehinder i de vanliga skolorna under hösten 1965 (3). Inom Stockholmsregionen torde ett 50-tal rörelsehindrade ungdomar undervisas i de vanliga skolornas högstadium samt gymnasium. En jämförelse mellan dessa elever och de nu

redovisade eleverna vid NBI är av intresse för att se vad som skiljer de båda grupperna åt. Vad är det som gör att vissa rörelsehindrade barn kan gå i vanlig skola och andra inte? Spelar medicinska eller sociala faktorer den största rollen?

Denna jämförelse bör även kunna bli av betydelse för beräkning av hur många rörelsehindrade elever, som behöver undervisning i specialskola.

I de fall där integreringen är den givna skolformen, är en väsentlig fråga: I vilken ålder skall den börja? Från första skolåret eller först senare? Jämför föräldrarnas synpunkter i intervjuundersökningen (1).

En koncentrerad barn- och ungdomspsykiatrisk-psykologisk forskning inom detta område torde vara nödvändig innan beslut fattas om i vilken utsträckning integrering av rörelsehindrade barn och ungdomar i vanliga skolor bör ske.

Sammanfattning

En intervjuundersökning har utförts med de elever vid NBI:s högstadium, påbyggnadsundervisning samt gymnasium, vilka tillhör Stockholmsregionen. Avsikten med intervjun har varit att penetrera elevernas egna önskningar om aktuell skol- och bostadssituation. Objektiva mätvärden från eleverna har därefter korrelerats med önskade alternativ för att söka eventuella samband, som skall kunna utnyttjas vid planerade åtgärder avsedda att underlätta integreringen av de rörelsehindrade ungdomarna i de vanliga skolorna tillsammans med sina icke rörelsehindrade kamrater.

Det visade sig att de elever som önskade gå i vanlig skola (57 %) karakteriserades av att oftare vara pojkar, ha gått längre tid i specialskola, oftare ha rörelsehinder av typen cerebral pares, i högre grad

ha ett avvikande utseende och uppträdande samt av att sakna erfarenhet av vanlig skola tidigare.

Elever som önskar gå i specialskola är å andra sidan oftare flickor, har gått kortare tid i specialskola, har andra rörelsehinder än CP, har ett mindre avvikande utseende och uppträdande samt har erfarenhet av undervisning i vanlig skola tidigare.

Elever som önskar bo i föräldrarhemmen uppvisar i stort sett samma egenskaper som de elever som önskar gå i vanlig skola. De som föredrar internatvistelse i elevhem liknar de som önskar gå i specialskola, dock inverkar gymnasiestudier i riktning för internatsvistelse.

Vikten av barn- och ungdomspsykiatrisk-psykologisk forskning för den slutliga bedömningen av lämplig grad av integrering av rörelsehindrade ungdomar i vanliga skolor betonas.

LITTERATURREFERENSER

1. Lundberg, Åke: Rörelsehindrade ungdomars skolsituation. Önskemål och synpunkter från en elev- och föräldrantervju vid NBI:s skolor. Socialmedicinsk tidskrift, 1:24, 1967.
2. Mentalhygieniska kursen vid Socialhögskolan i Stockholm (under ledning av professor G. Boalt och lektor H. Berglind): Handikappades syn på internatsmiljön. Stockholm, 1965.
3. Skolöverstyrelsens arbetsgrupp för undervisning av rörelsehindrade elever: Utredning med förslag rörande anordningar av åtgärder för att öka möjligheterna att integrera undervisningen av rörelsehindrade elever med vanlig undervisning i grundskola samt bär på byggande skolformer. Stockholm, 1966.

Utredningen har utförts med ekonomiskt bidrag från Folke Bernadotte-Stiftelsen för barn med cerebral pares.

Engelsk summary se nästa sida.

Study of the personal desires of physically handicapped young people regarding their school and living conditions

By Ass. Prof. Åke Lundberg, Stockholm

Summary

Approximately 180 physically handicapped students ranging in age from 13 to 23 years studying at the Norrbacka Institute in Stockholm, either in the three upper grades or the two-year continuation course of the Comprehensive School, or the three-year Gymnasium course. (A further 100 pupils are receiving instruction or undergoing trials in a vocational school course.) Eighty-five per cent of these pupils are boarders, in other words they live at the Norrbacka Institute's Students' Home. The handicaps from which the pupils are suffering — in most cases cerebral palsy, various forms of neuromuscular disease, poliomyelitis, the sequels of accidents, and spinal-cord rupture — have been assessed as preventing them from attending ordinary schools.

Forty-nine of these pupils belong to the Stockholm region. They have been interviewed with a view to ascertaining their own wishes with respect to their present school and living situation. Objective measurement values from the pupils were then correlated with desired alternatives in order to find out whether there were any guiding lines that could be used in the planning of measures to integrate physically handicapped young persons with unhandicapped pupils in ordinary schools.

It was found that, of those who wanted to go to an ordinary school (57 %), the majority were boys. They had attended special-school courses for a fairly long time, they often had physical handicaps of the cerebral palsy type, in many cases had deviations of appearance and behaviour, and had no previous experience of an ordinary school.

On the other hand, of those desiring to go to a special school, many were girls. They had attended a special school for short periods, their handicaps were not of the C. P. type, their deviations of appearance and behaviour were not particularly noticeable, and they had had previous experience of school work in an ordinary school.

Pupils wishing to live with their parents displayed in general the same features as those who wanted to attend an ordinary school. Those who preferred to live at the Students' Home resembled those who wished to go to a special school; those engaged in gymnasial studies, however, also tended to prefer boarding at the Students' Home.

Stress is laid on the importance of conducting psychiatric and psychological research among children and adolescents, before decisions are made regarding suitable forms of integration of physically handicapped students into ordinary schools.

Nyhyttan

Kurort och enskilt sjukhem

Storslagen bergslagsnatur — utmärkta promenadvägar — hög och torr barrskogsluft — sjukgymnastik — massage — bad.

Överläkare: Med. Dr G. Smårs.

Behandling av invärtes sjukdomar, mag- och tarmsjukdomar, hjärt- och blodtryckssjukdomar, reumatiska åkommor. Konvalescens och rekreation. Prospekt och upplysningar genom rumsbeställningen.

Tel. 0587/604 00

Postadress: Fack 65, JÄRNBOAS.